

2009D14293

31 700 VIII

**Vaststelling van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap (VIII) voor het jaar 2009**

Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld d.d. ..

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mw. Dijkma, d.d. 19 februari 2009 inzake impulsgebieden en de gevolgen hiervan voor de scholen (31 700 VIII, nr. 143). Bij brief van ... heeft de staatssecretaris deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie
Bošnjaković-van Bommel

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Gewichtenregeling: eenvoudiger en effectiever

Compensatie tijdens de invoeringsperiode

Effecten en gevolgen

Projecten verlenging onderwijstijd

II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Gewichtenregeling: eenvoudiger en effectiever

De leden van de CDA-fractie hebben zich vorig jaar in het overleg met de staatssecretaris al positief uitgelaten over het voorstel om de drempel in de gewichtenregeling aan te gaan passen naar 6%. In vergelijking met de oorspronkelijke voornemens om deze te gaan verlagen naar 3% lijkt de leden deze verlaging gepast: het voorkomt versnippering van de inzet van de gelden vanuit de gewichtenregeling. Het voorstel om de scholen in gebieden met een hoger aantal kinderen met een onderwijsachterstand extra financiële middelen ter beschikking te stellen, wordt ook door de leden positief bejegend. In dat overleg werd door deze leden vooral aandacht gevraagd voor de manier waarop men kwam tot de aanwijzing van deze gebieden.

De leden van de PvdA-fractie nemen met instemming kennis van de instelling van impulsgebieden met betrekking tot het tegengaan van onderwijsachterstanden. In de wijken waar de mensen met de laagste inkomens en het laagste opleidingsniveau wonen, wonen ook de meeste achterstandsleerlingen. Door deze wijken als «impulsgebieden» aan te wijzen, krijgen scholen in deze wijken extra geld om te investeren in de kansen van kinderen. Zo komt het geld voor het verhelpen van onderwijsachterstanden daar terecht, waar dat het hardst nodig is. Die aanpak ondersteunen de leden van harte.

De leden merken op dat vast blijven houden aan de oorspronkelijk beoogde drempelverlaging van 3% terwijl dat, zoals uit diverse reken-scenario's blijkt, niet tot een wezenlijk betere verdeling van de middelen leidt, niet goed is. Vandaar dat deze leden hebben ingestemd met een drempel van 6%, waardoor de voor de drempelverlaging beschikbare middelen nu aan de impulsgebieden gegeven kunnen worden. Zo komt het geld veel meer dan nu het geval is bij de juiste kinderen terecht. Wel hebben de leden nog een aantal vragen over de voorgestelde nieuwe regeling.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de uitwerking impulsgebieden in de gewichtenregeling. Er zijn bij deze leden grote zorgen en vraagtekens met betrekking tot de uitwerking.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris met informatie over uitwerking impulsgebieden in gewichtenregeling. De leden hebben in de brief aanleiding gezien tot het stellen van enkele vragen.

Hou verhouden de impulsgebieden zich tot de 40 probleemwijken? In hoeverre zijn de impulsgebieden gekoppeld aan deze wijken? Is het verstandig om zoveel dubbele investeringen in deze gebieden te doen, terwijl andere gebieden buiten de boot vallen, zo vragen deze leden.

Compensatie tijdens de invoeringsperiode

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de eerstvolgende nieuwe

impulsgebieden met ingang van schooljaar 2013–2014 worden aange-
wezen. De nieuwe gebieden worden in het schooljaar 2011–2012
bekendgemaakt en hierbij wordt gebruik gemaakt van gegevens uit 2008.
Naar de mening van deze leden zijn deze gegevens wel erg oud, is het niet
mogelijk om actuelere gegevens toe te passen?

Effecten en gevolgen

De leden van de CDA-fractie willen met name aandacht vragen voor de
problematiek van het gemiddelde. In een stad als Almere is het gemid-
delde opleidingsniveau en sociaal-economische situatie gemiddeld te
noemen. Er is geen substantieel verschil aan te wijzen met andere steden.
Echter, Almere kent een specifieke bevolkingsopbouw: er is een stevige
bovenlaag met een bovengemiddeld opleidingsniveau en sociaal
economische positie en er is een grote onderlaag, waar het opleidings-
niveau ver onder het gemiddelde ligt. In tegenstelling tot andere steden
mist Almere een stevige middenlaag. Door het berekenen van het
gemiddelde lijkt Almere een gemiddelde stad, waardoor ze buiten de
criteria voor de impulsgebieden blijft, maar nog steeds een boven-
gemiddeld percentage achterstandsleerlingen heeft. Hoe kan een
dergelijke situatie worden voorkomen, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de precieze definitie is van een
impulsgebied en de «drempel» die daarbij hoort. Begrijpen de leden het
goed dat een school in een impulsgebied die met betrekking tot het aantal
gewichten niet over de 6%-drempel heen komt, niet in aanmerking komt
voor extra geld? En kan de staatssecretaris aangeven of er een definitie-
«drempel» is, die een gebied of wijk sowieso over moet om tot impuls-
gebied verklaard te worden? Kortom: welke rekenkundige modellen liggen
aan de definitie van een impulsgebied ten grondslag?

In het gewichtengeld is ook een bijdrage versleuteld voor voor- en
vroegschoolse educatie (vve). De leden willen graag weten of er kwalita-
tieve en/of kwantitatieve afspraken zijn gemaakt over de verdeling van
extra geld over vve en primair onderwijs? De leden vragen wie garandeert
dat het extra geld ook daadwerkelijk naar vve gaat? Voorts vragen zij wat
er gebeurt met de subsidieregeling voor vve 2008–2009 na het jaar 2009?
Is deels extra geld voor impulsgebieden bedoeld als «vervanging» van de
10 miljoen euro die met deze subsidieregeling gemoeid was? De inspectie
van het onderwijs zal de komende jaren de basisscholen die in impuls-
gebieden staan met bijzondere aandacht volgen. Deze leden vermoeden
dat er voor zowel de inspectie voor het onderwijs als voor scholen sprake
zal zijn van lastenverzwaring. Is deze constatering waar? Zo ja, hoe zwaar
is deze dan?

De leden vragen of de volgende casus juist is: indien sprake is van een
witte school in een impulsgebied met bijvoorbeeld 100 leerlingen
waarvan drie gewichtenleerlingen, is het toch voor deze school aantrek-
kelijk om deze drie leerlingen aan te melden omdat er drie maal een
bedrag van circa €1300,- te ontvangen valt. De leden vragen of dit de
bedoeling is. Is het juist dat deze school deze drie leerlingen moet
financieren uit het regulier budget?

De leden van de SP-fractie vragen hoe de som die het kabinet voor de
gehele regeling 70 miljoen euro extra investeert, tot stand komt. De leden
verzoeken daar helderheid over te geven. Welk deel van die 70 miljoen
euro is een structurele investering en welk deel tijdelijk? De leden wijzen
ook op de financiering van het Actieplan Leerkracht, dat gedeeltelijk is
gefinancierd door «vrijvallende middelen vanwege de invoering van de
nieuwe gewichtenregeling».¹ Hoe groot zijn de middelen die zijn
«vrijgevallen» en zijn besteed aan het Actieplan Leerkracht? Zijn deze
«vrijvallende middelen» structureel? Hoe vallen deze «vrijvallende

¹ Vaststelling van de begrotingsstaat van het
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Weten-
schap (VIII) voor het jaar 2008, nota van
wijziging, 31 200 VIII, nr. 58.

middelen» te rijmen met de uitspraak van het kabinet dat er 70 miljoen euro extra wordt geïnvesteerd? Of zijn hier investeringen in de voorschoolse educatie, het inrichten van schakelklassen en trajecten op het gebied van taal en rekenen meegerekend?

De staatssecretaris schrijft dat de afgelopen jaren sprake is van een afname van het aantal gewichtenleerlingen. Uit een berekening van de gezamenlijke Rotterdamse basisscholen blijkt dat het aantal achterstandsleerlingen in Rotterdam al met 20% is teruggelopen. In 2010 zou het aantal achterstandsleerlingen met de helft zijn afgenomen (Onderwijsblad 22, december 2008). Om hoeveel geld gaat het hier in Rotterdam? Om hoeveel geld gaat het hier landelijk? Zijn al deze gelden weer geïnvesteerd in onderwijsachterstandenbeleid? Kunt u aangeven welk deel daarvan is geïnvesteerd in:

- het verhogen van de gewichten?
- het verlagen van de drempel?
- aan scholen die nu meer geld krijgen dan in de oude gewichtenregeling (herverdeling achterstandengeld)?
- de invoering van de impulsgebieden?
- de compensatieregeling voor scholen die er op achteruit zijn gegaan?
- Actieplan Leerkracht?

De redenering van de staatssecretaris is dat het opleidingsniveau van de ouders verreweg de meest relevante factor is voor het voorspellen van onderwijsachterstanden. Die redering is te volgen, hoewel het in de praktijk voor directeuren ondoenlijk is het opleidingsniveau van alle ouders te achterhalen. Hoeveel klachten heeft u in het afgelopen jaar hierover ontvangen van schooldirecteuren? Wanneer en op welke wijze kunnen de uitvoeringsproblemen worden opgelost? De vraag is ook of het opleidingsniveau van de ouders de enige factor is. De leden denken dat het antwoord op die vraag negatief is. Is de staatssecretaris bereid te onderzoeken of de factor van de gesproken thuistaal kan worden toegevoegd aan het bepalen van een gewicht? Zo neen, waarom niet? De leden vragen hoe, wanneer het opleidingsniveau de onderwijsachterstanden het best voorspelt, de onderwijsprestaties zich dan verhouden tot het verminderen van het aantal gewichtenleerlingen? Is er sprake van een stijging van de onderwijsprestaties? Is er in Rotterdam een stijging van het onderwijsniveau, gezien het afnemen van het aantal gewichtenleerlingen? Is uw antwoord op deze vraag te verklaren? Hoe verklaart u dat docenten niet het idee hebben dat er minder onderwijsachterstanden zijn bij hun leerlingen? (zie onder andere Onderwijsblad 22, december 2008)

Zijn alle leerlingen die in de nieuwe definitie geen gewichtenleerling meer zijn, opgenomen in een impulsgebied? Zo neen, is aan te geven hoeveel leerlingen niet meer een gewicht krijgen toebedeeld én niet in een impulsgebied naar school gaan? Deze leden vragen dit omdat zij willen weten of de daling van het aantal gewichtenleerlingen het gevolg is van succesvol onderwijsachterstandenbeleid of van het hanteren van een andere definitie van een gewichtenleerling. Graag ontvangen deze leden een reactie.

Ten slotte vragen deze leden of het opleidingsniveau voor alle ouders in de gewichtenregeling is verhoogd. Kunt u een overzicht geven van het opleidingsniveau van de ouders in de «oude» en in de «nieuwe» gewichtenregeling? Wat zijn de verschillen? Wordt de daling van het aantal gewichtenleerlingen veroorzaakt doordat het opleidingsniveau nu ook geldt voor ouders, die niet in Nederland zijn geboren, zo vragen deze leden.

De leden van de VVD-fractie hebben de volgende vragen over de effecten en gevolgen:

- Wat is de budgettaire dekking van de extra investering van 70 miljoen euro extra in de gewichtenregeling?

- Waarom heeft de staatssecretaris geen drempel ingebouwd voor het extra impulsbedrag per gewichtenleerling?
- Wat gaat de compensatie van scholen tijdens de invoeringsperiode kosten? Hoe wordt dit bedrag gedekt?
- Hoe komt het dat Flevoland er in financiële middelen in totaal 15% op achteruit gaat terwijl alle andere provincies er op vooruitgaan? Hoe komt het dat de middelen in Drenthe zelfs met 121% toenemen? Zijn er bepaalde (autonome) ontwikkelingen in deze provincies die tot de extreme verschuiving leiden, of heeft het puur te maken met de demografische samenstelling van de provincie?
- Hoe verklaart de staatssecretaris het dat Almere er op achteruit gaat in de nieuwe regeling, terwijl dit naar verwachting in de toekomst de vijfde stad van het land zal zijn, met soortgelijke problematiek als in de G4 die meer ontvangen?
- Hoe moeten scholen zich in de toekomst verantwoorden over de inzet van de middelen uit de impuls- en gewichtenregeling?

Projecten verlenging onderwijstijd

De leden van de CDA-fractie hebben zich verbaasd over het grote bedrag dat gereserveerd is voor het nagaan welke effecten deze maatregel heeft. Zo wordt in de brief gesproken over een bedrag van 15 miljoen euro voor een dergelijk onderzoek. Deze leden vroegen zich in alle ernst af of een dergelijk groot bedrag noodzakelijk is voor onderzoek naar de behaalde resultaten. Waar wordt dat uit betaald? Is dat een goede besteding van de gelden? Hadden die gelden niet beter ten goede van de achterstandsleerlingen kunnen komen? Door wie wilt u dit onderzoek laten uitvoeren, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie juichen gerichte acties en investeringen op het gebied van intensiever onderwijs, extra leertijd en extra leerstof toe, omdat bewezen is dat extra leertijd behulpzaam kan zijn bij het verhelpen van onderwijsachterstanden. Het is daarom goed dat, in aansluiting op diverse adviezen van onder andere de Onderwijsraad en het Cito, pilots worden opgezet om te bezien welke vormen van intensiever onderwijs effectief zijn. In een reactie op verschillende mediaberichten over scholen die niet in aanmerking komen als zijnde een impulsgebied, maar die toch fors te kampen hebben met achterstandsleerlingen, zegt een woordvoerder van het ministerie van OCW dat gemeenten scholen die buiten boord vallen aan kunnen melden voor deze pilots.¹ Gaat de staatssecretaris deze scholen inderdaad voorrang geven bij aanmelding voor deze pilots, zo vragen deze leden.

II. Reactie van de staatssecretaris

¹ NRC, «Geld voor achterstand verkeerd verdeeld», 6 maart 2009.